

KDYŽ METODĚJ KŘTIL BOŘIVOJE.

Výstava v Archeoskanzenu Modrá, květen–listopad 2006

Archeologický skanzen v Modré umožňuje svým charakterem provozovat více druhů aktivit. Kromě té základní – každodenní prezentace areálu, představujícího ideální podobu velkomoravského opevněného sídliště z 9. století, jsou to i další akce spojené zejména v letní turistické sezóně nezřídka s celodenními tematicky zaměřenými akcemi – například ukázkami ze života starých Slovanů, jejich bitvami, slavnostmi slunovratu, koncerty, jarmarky, halali apod. Rozsahem největší stavba v areálu skanzenu – palác, byla již od počátku koncipována jako multifunkční. Konaly a konají se zde nejen přednášky a semináře, ale především akce výstavního charakteru. Již v roce 2005 byla v podstřešní části paláce instalována výstava „Čas Keltů“, která veřejnost seznámila keltskou kulturou a společností na Moravě. V minulém roce byla v přízemí paláce slavnostně otevřena 20. května výstava „Když Metoděj křtil Bořivoje“.

Výstava je nezvyklá a z hlediska výstavního do jisté míry i ojedinělá svým podáním. Není vůbec jakýmsi naplánovaným „shlukem“ vitrin s jednotlivými předměty doplněnými o obrázky a texty. Naopak, zachycuje jeden skutečně doložený historický okamžik – průběh křtu českého knížete Bořivoje na Velehradě v létě roku 883. Výstava je založena na postavách, které se mohly tohoto aktu skutečně účastnit, žili v té době a jejich přítomnost na dvoře knížete Svatopluka byla možná a pravděpodobná. Již z této krátké charakteristiky vyplývá, že scénář výstavy, který vypracoval archeolog Luděk Galuška z Moravského zemského muzea v Brně, byl zcela odlišný od klasických scénářů výstav. Autor nám představuje pomocí jednotlivých postav jak průběh křtu, tak i možné fyzické podoby jednotlivých postav a především jejich dobový oděv, obutí, šperky i insignie moci, ať už světské či církevní. Máme tak možnost shlédnout celkem dvanáct historických postav: knížete Svatopluka, mojmírovského knížete, v pořadí třetího známého panovníka Velké Moravy se svou ženou a synem Mojmiřem (pozdějším knížetem Mojmiřem II.), dále arcibiskupa „Svaté církve Moravské“ Metoděje a jeho pomocníka benediktinského mnicha Kaicha, knížete Bořivoje

– historicky prvního doloženého Přemyslovce a jeho ženu Ludmilu, kněze Jana z Benátek, pravděpodobného Svatoplukova kancléře a kněze Gorazda, oblíbence arcibiskupa Metoděje. Postavy reprezentující členy společenské elity, kromě výše uvedených, představuje dále velkomoravský velmož Zeměžizň, markrabě Východní marky Aribo se synem Isanrikem a velkomoravský zbrojnoš. Každá z postav je stručně a výstižně charakterizována kratším textem umístěným na podpěrných sloupech paláce.

Představí takové množství postav – především jejich vzhled a oblečení si vyžádalo mnoho práce a studia v dobových pramenech a také spolupráci s odborníky více oborů. Jednotlivé postavy jsou zhotoveny z keramických soch, jejichž autorem je sochař Jiří Dudešek. Na vzhledu kostýmů a obuvi se podílel celý tým lidí, který odborně vedla především naše přední specialistka na středověké textilie PhDr. Milena Bravermannová ze Správy Pražského hradu, doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. z MZM v Brně, doc. Ing. Petr Hlaváček, CSc. a Ing. Václav Gřešák, oba z Baťovy univerzity ve Zlíně. Repliky látek zhotovil Antonín Chovanec a autorkou oděvů samotných byla Petra Bittnerová. Na replikách zbraní a šperků pracovali především Patrick Bárta, Pavel Čáp, Petr Rajnoch, Dana Ševčíková a další.

Výstava na Modré je příkladnou ukázkou toho, že za výstavní témata nemusí být zvolena vždy jen velká a obsáhlá témata celých kultur či civilizací. Naopak její téma i prezentace byly velmi vhodně zvoleny jak z hlediska jejího pojetí, tak i tématu a umístění. Vždyť průběh křtu knížete Bořivoje někdy v létě roku 883 je dobře znám z několika pozdějších písemných pramenů, ať už z Dalimilovy kroniky nebo Kristiánovy legendy a proběhl právě na velkomoravském Velehradě. Ten, kdo výstavu v Modré navštívil, si určitě zapamatuje nejen jména našich i evropských velkých historických postav z 9. století, ale určitě obdivoval i bohatost a dokonalost kostýmů zpracovaných na základě historických a archeologických pramenů.

Miroslav Vaškových

VELKÁ MORAVA V BULHARSKU

Po dlouhé pauze byla v letních měsících roku 2006 v Bulharsku opět připomenuta Velká Morava. Stalo se tak prostřednictvím dvou akcí

pořádaných v rámci „Českých dnů v Šumenu 2006“, ve městě ležícím asi 100 km západně od známého příčernomořského letoviště Varna. První z akcí byla mezinárodní vědecká konference s názvem „Velká Morava – Veliký Preslav“, která se konala ve dnech 16.–18. 5. na Šumenské univerzitě biskupa Konstantina Preslavského. Za českou stranu byly jejími spolupořadatelé Slovanský ústav AV ČR Praha, Archeologický ústav AV ČR Brno a Moravské zemské muzeum Brno. Z těchto institucí také pocházeli hlavní referující: Vladimír Vavřínek, jenž pojednal o Cyrilometodějské tradici v historii českého národa, Pavel Kouřil, který hovořil o velkomoravských elitách na podkladě archeologických nálezů a Luděk Galuška, který shrnul problematiku křesťanství na Velké Moravě. Referáty proslovené bulharskými odborníky obsáhly dané téma v širokém spektru počínaje archeologií, přes historii, etnografii až po lingvistiku. Bylo znát, že Velká Morava a zejména cyrilometodějská tematika nepředstavují v Bulharsku neznámé pojmy, že zde působí řada odborníků, zejména lingvistů, kteří se touto problematikou intenzivně zabývají. Druhou akcí, tentokrát uspořádanou v Archeologickém muzeu v Preslavi, byla výstava opět pojmenovaná „Velká Morava – Veliký Preslav“. Realizovalo ji Moravské zemské muzeum ve spolupráci s Archeologickým ústavem AV ČR. Výstava představila bezmála 200 předmětů, které kromě uvedených institucí pocházely ještě z fondů Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty MU Brno. Z toho je zřejmé, že prezentovány byly zejména Mikulčice, Břeclav–Pohansko, Staré Město a Uherské Hradiště–Sady, tedy pomoravská centra společenského a náboženského života Velké Moravy. Návštěvníky zaujaly především velkoplošné modely kostelů, zlaté a stříbrné ženské šperky, součásti velmožských opasků, jezdecké potřeby a zbraně a také předměty dokládající křesťanství

a písemnictví. Průvodní texty byly vyhotoveny v češtině, bulharštině a angličtině, takže jejich znění nezůstalo utajeno ani zahraničním turistům, kteří (jak nám sdělil ředitel muzea Georgy Maystorfskij) do vnitrozemské Preslavi poměrně často přijížděli dokonce až od břehů Černého moře. Zápisy v knize návštěv údajně potvrzovaly jejich milé překvapení nad kulturní úrovní starých Moravanů i podiv, že o tak významné říši, která v 9. století hrála v Evropě tak důležitou roli, vlastně nic neví. Lze proto říct, že výstava svůj cíl víc než splnila. Těžko by ji však bylo možné realizovat bez organizační spoluúčasti Českých center při Ministerstvu zahraničí ČR, zejména pak Českého centra v Sofii (ředitelka Vlasta Ransdorfová). Závěrem ještě několik vět k tomu, proč byly obě akce vůbec realizovány. Ten hlavní důvod souvisel se skutečností, že v roce 886, tedy před 1120 lety, přišli do Bulharska z Velké Moravy Wicingem vyhnání kněží slovanského obřadu – žáci nedávno zemřelého (r. 885) moravského arcibiskupa Metoděje. Car Bulharů Symeon je usadil právě v Preslavi, druhém hlavním městě své říše, v 10. století středisku „zlatého věku“ starobulharské literatury, v němž působily takové osobnosti jako např. tvůrce cyriliky biskup Konstantín, Johannes Exarcha nebo mnich Chrabr, ochránce slovanského písma a autor spisu O písmenech. Veliký Preslav, stejně jako první centrum starobulharského státu Plisku a nedalekou Madaru s proslaveným Jezdcem jsme měli možnost navštívit v rámci konferenční exkurze. Druhý důvod pořádání obou akcí byl ten, že v Bulharsku nebyla Velká Morava prezentována téměř čtyřicet let (před tím to byla známá reprezentativní stejnojmenná výstava, která v 60. letech 20. století navštívila četné evropské metropole, mezi nimi i Sofii), takže nabídka ke spoluúčasti na jejich přípravě byla námi okamžitě přijata. A to k oboustranné spokojenosti.

Luděk Galuška